

Praksisbeskrivelse.

Peter Jensen, SPUK skrev i 2014 en praksisbeskrivelse på baggrund af en måneds empiriske studier på stederne. Denne praksisbeskrivelse er en beskrivelse af vores pædagogiske arbejde som det udmøntede sig i 2014. Denne praksisbeskrivelse er her genskrevet i 2019, så den pædagogiske praksis tager udgangspunkt i den hverdag, vi idag skaber på Bustrup stederne og på Dagskolen.

I opholdsstedernes beskrivelse af Bustrup stederne (bl.a. på Tilbudsportalen) oplistes en række belastninger, vores elever har været udsat for i deres barndom/ungdom, og hvilken betydning disse belastninger har haft for deres nuværende adfærd. Nogle af disse belastninger kan være betinget genetisk (f.eks. udviklingshæmning) og andre er primært betinget af de opvækstvilkår (miljø), eleverne har haft. Bustrup ser samspillet mellem arv, miljø, biologi og kultur som konstituerende for den adfærd, eleverne udviser på opholdsstederne, i skolen og i samværet med andre og for elevens mulighed for at forstå andres og egne følelser. Det betyder, at arv, miljø, biologi og kultur må tænkes sammen, når den pædagogiske strategi udvikles i forhold til den enkelte elev.

Omsorgssvigt og tilknytningsforstyrrelser

Det fælles udgangspunkt for alle elever på Bustrup er, at de har været udsat for omsorgssvigt.

Omsorgssvigtene har mange udtryk. Det kan f.eks. være:

- | Vold (enten overværet vold i hjemmet eller selv været udsat for vold)
- | Seksuelle overgreb fra nære omsorgsgivere og/eller andre i nærmiljøet
- | Opvokset i familier med kontaktløshed (ofte som konsekvens af forældrenes egne vanskeligheder med psykisk sygdom, overdrevent rusmiddelforbrug eller egne udviklingstraumer).

Det har stor betydning for børn og unges udvikling, hvornår de udsættes for omsorgssvigt, i hvilke situationer de udsættes for svigtene, og hvor massive disse svigte er.

Børn, der har været udsat for massive omsorgssvigt i forhold til deres tilknytning til den nære omsorgsperson, vil være i risiko for at udvikle egentlige tilknytningsforstyrrelser. De er sårbare, og provokeres let af social kontakt. Nogle bliver kronisk tilbagetrukne, indadvendte og depressive, mens andre bliver stærkt udadreagerende i deres adfærd. Fælles er disse unges vanskeligheder ved at indgå i relationer til andre mennesker. Og disse vanskeligheder viser sig i forskellige adfærdsformer, der for nogle har afsæt i en egentlig diagnose (f.eks. ADHD), mens andre er mere diffust beskrevet (f.eks. udadreagerende adfærd).

Børn udvikler meget tidligt i deres liv det, Jens Peter Rygaard og Bowlby kalder de tidlige 'arbejdsmodeller' (Rygaard, 1991), eller som Gerg Mead kalder 'den generaliserede anden' (Mead, 2005), der er den eksternaliserede form af det tilknytningsmønster, barnet lærte sig i samspillet med dets tilknytningsperson. Begrebet kan oversættes til, at barnet udvikler en generaliseret 'forståelse' af andre mennesker. Den primære omsorgsgiver for barnet bliver således en generaliseret model for, hvad barnet kan forvente sig i kontakten med andre mennesker. Og herunder hvor meget tillid, barnet/den unge opfatter, at det kan have til andre mennesker. Tilknytningspersonens omsorgsvaretagelse får således udover barnets generelle omsorgsbehov for mad, tøj, varme, kontakt m.v. også en mere symbolsk betydning, der

danner et indre billede hos barnet som en form for generalisering af menneskelig handlen. Udvikling af 'den generaliserede anden' får betydning for barnet/den unges vurdering af sine omgivelser, og om andre mennesker er noget, man kan have tillid til, eller som man må møde med mistillid.

For de massivt omsorgssvigtede børn, som i overvejende grad er de elever, der bebor de opholdsstederne ved Bustrup, kommer det ofte til at betyde, at de møder deres omgivelser med mistillid, fordi de grundlæggende har en erfaring med, at de ikke er blevet mødt på deres behov for omsorg. Traumer i tilknytningen, der har givet tilknytningsforstyrrelser, vil for eleverne betyde, at de ofte vil have et mere kaotisk liv, hvor det vil være vanskeligt for dem at fastholde og indgå i relationer til andre. En af de grundlæggende problemstillinger ved tilknytningsforstyrrelse er også, at eleverne ikke kender deres egne følelser. De reagerer (udad eller indad), men ved faktisk ikke rigtigt hvorfor. Det er et centralt læringspunkt for disse børn at få sat ord på og komme til at forstå disse følelser, fordi det er afgørende i forhold til at kunne reagere adækvat i samspilssituationer med andre mennesker.

Udover disse tilknytningsvanskeligheder vil en stor del af eleverne på Bustrups opholdssteder også have været udsat for traumer i deres barn og ungdom, der kan have haft betydning for udviklingen af deres nervesystem (Hart 2009, Levine 2001). Traumer og måske i sær gentagne traumer kan således udvikle et 'overaktiveret nervesystem'. Det overaktiverede nervesystem er det, der bl.a. ses hos en del soldater, der har været i kampzoner. Der er tale om PTSD (Post Traumatisk Stress Disorder), eller det der tidligere blev betegnet som 'granatchok'. Noget af det karakteristiske er, at der skal relativt lidt til at aktivere nervesystemet, så det reagerer, som om mennesket er ude i en livstruende situation, og dermed benytter sig af de forsvarsmekanismer, der er indbygget i 'reptilhjernen' (frys, flygt eller kæmp). Herudover giver PTSD oftest koncentrationsvanskeligheder og hukommelsesproblemer, hvilket har stor betydning for elevernes evne til at tilegne sig viden kognitivt. Bessel Van Der Kolk, professor og leder af Trauma Center under Justice Resource Institute, Massachusetts, redegjorde i en forelæsning/kursus i København i maj 2014 for, hvordan traumer og PTSD kan reducere evnen til kognitivt at tilegne sig viden. Samtidig bygger denne viden om PTSD på, at en meget væsentlig del af de mennesker, der lider af PTSD i USA er betinget af traumatiske begivenheder i disse menneskers opvækstmiljøer som vold og andre overgreb (se f.eks. artiklen: Pond, Andrew et al: Residential Services for Children and Adolescents Impacted by Family Violence and Trauma, New York 2013).

Traumer

En stor del af de unge mennesker, der bor på opholdsstederne ved Bustrup, har været udsat for chok og traumer i deres barn og ungdom. Det kan f.eks. være i form af:

- | At være udsat for vold eller have overværet (forældres) vold, at have set nære omsorgspersoner i 'dødlignende' tilstande i forbindelse med rusmidler
- | At være blevet fjernet fra hjemmet af myndigheder eller andre uden at kunne gennemskue hvorfor
- | Andet der for et barn kan virke så angstprovokerende, at der er tale om traumer, og hvor der ikke bagefter sker en 'helbredelsesproces', hvor situationen bliver forklaret/håndteret så barnet kan forstå den og kan finde en mening med den.

For den unge, der har et overaktiveret nervesystem, betyder det f.eks., at selv lidt højrøstet tale, brug af en seksualiseret omgangsform eller pædagogiske medarbejdere åbenlyse uenighed, kan være så angstprovokerende, at forsvarsmekanismerne 'overtager'. Det ses også ofte, at børn og unge med et overaktiveret nervesystem bliver låst i at være 'på'. De er i en konstant forsvarsposition. Denne tilstand er karakteriseret af hyperaktivitet, stress, angst- eller raserianfald, mani og væren på vagt. En sådan tilstand kan dog ikke opretholdes over tid, og der vil så være en tendens til, at de bliver låst i at være 'fra', som er karakteriseret af energiløshed, afmagt, depression, udmattelse, og at de mister forbindelsen til

omgivelserne. Samtidig med at den unge således er mere sensitiv i forhold til belastninger, vil et stærkt 'opspændt' og overaktiveret nervesystem påvirke den unges mulighed for indlæring.

Resiliens

I alle børn og unges liv er der nogle beskyttelsesfaktorer. F.eks. er det en beskyttelsesfaktor, hvis barnet, der har været udsat for omsorgssvigt, har kunnet finde en mening med de svigt, det har været udsat for, eller barnet, hvor forældrene ikke har tilstrækkelig omsorgsevne, har nogle omsorgspersoner, som det føler sig tryk ved (f.eks. bedsteforældre). I Mønsterbryderforskningen (Elsborg, 1999) sidst i 1990'erne fandt man bl.a., at tilstedeværelsen af en signifikant voksen i et barns eller en ungs liv, styrkede barnets eller den unges muligheder for at blive mønsterbryder (bryde med forældrenes negative sociale arv). Men der er mange beskyttelsesfaktorer i børns liv, som kan virke kompenserende i forhold til de belastninger, barnet udsættes for. Beskyttelsesfaktorer giver børn højere resiliens, og dermed bedre mulighed for at klare sig. Dette fokus på resiliens har sat sig igennem i meget socialt arbejde i de seneste 10 år, hvor det bl.a. er en integreret del af ICS (Integrated Childrens System), som er det system, som Socialstyrelsen har initieret for at hæve kvaliteten i de børnefaglige undersøgelser (Servicelovens §50).

Den kognitive tilgang og initieret læring

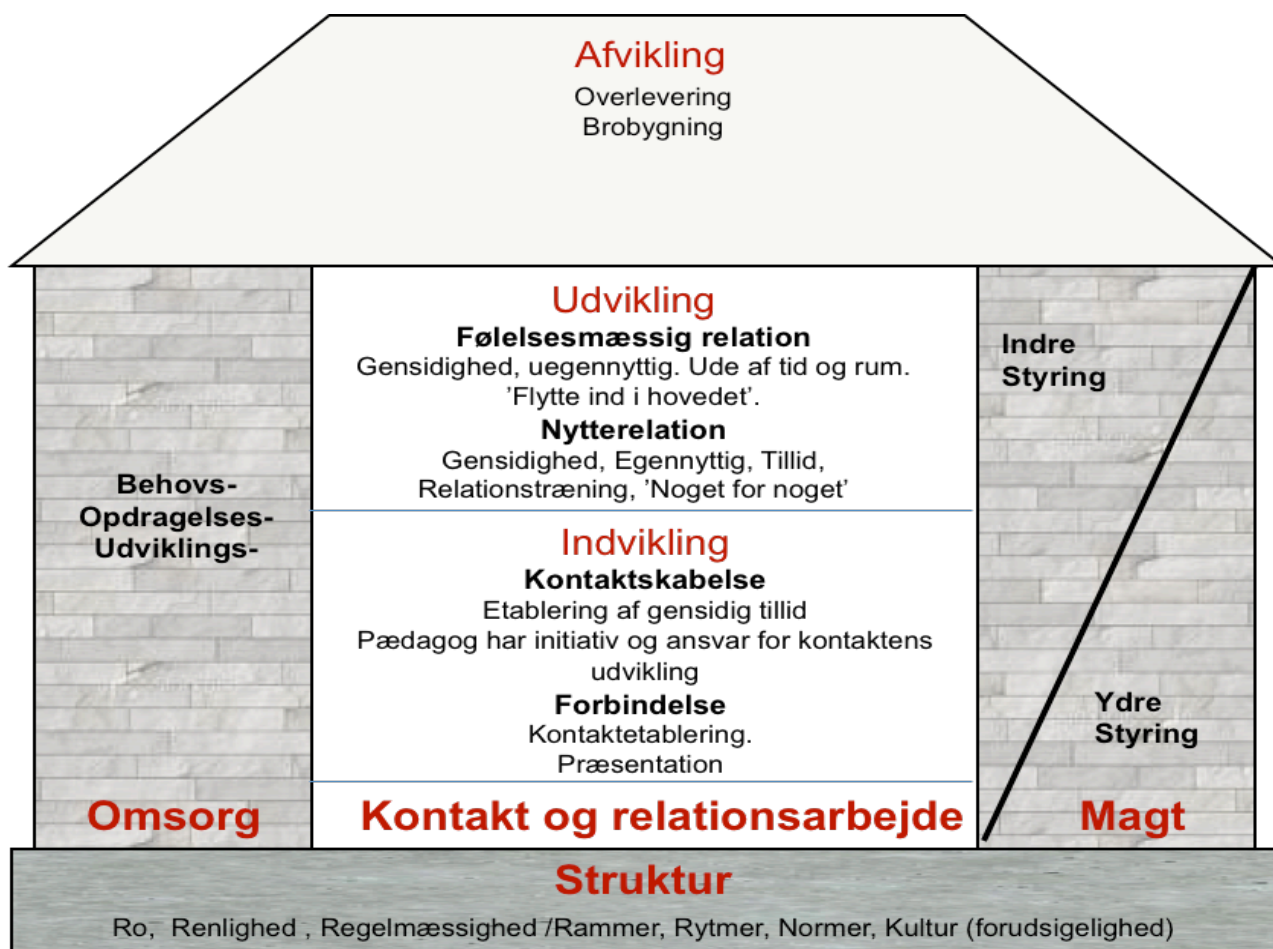
De elever, der bor på Bustrups opholdssteder, har meget ofte en adfærd som følge af deres opvækstvilkår, der kan betegnes som problemadfærd. Men samtidig med, at man betegner det som problemadfærd, ligger det næsten implicit, at adfærden er uønsket, og derfor skal fjernes. Vi betragter adfærden som udtryk for noget, eleven endnu ikke har lært. Forskellen er, at der ikke længere er tale om noget, der skal aflæres, men derimod, at der er noget nyt, der skal læres. For at lære nogen noget, må man tage udgangspunkt i personens egne tanker og strategier, men også overveje hvilke indlæringsstrategier, der er mest hensigtsmæssige at benytte sig af (jvf. elevernes reducerede indlæringskapacitet i forhold grundet overaktiveret nervesystem). Bustrup ser således både opholdssteder og Dagskole som læringsrum med hver sine didaktiske og pædagogiske rum, muligheder og tilgange. Disse læringsrum giver mulighed for at skabe udviklende læring gennem samspillet med andre (eller hvad der kaldes initieret læring). Det er i disse læringsrum færdighedstræningen finder sted.

Samtidig bruges der på Bustrups opholdssteder og i Dagskolen meget energi på at finde ud, hvad de elevernes egne forståelser og konstruktioner er af virkeligheden, fordi det kun er muligt derigennem at anerkende den unges egen forståelse af sin situation og dermed for at få den unge til at tilegne sig ny viden, så nye kompetencer og dermed mere hensigtsmæssige adfærdsformer kan læres af eleven.

Det samlede teoretiske blik

Bustrups teoretisk blik har med ovenstående tilgange til/syn på eleverne et perspektiv, hvor det tilstræbes både at inddrage de forudsætninger, eleverne kommer med, samtidig med at nutiden og hverdagen er karakteriseret af et læringssyn, der tager højde for disse vanskeligheders påvirkning af indlæringskapaciteten hos eleverne. Man kan sige, at omsorgssvigt og tilknytningsmønstre har haft betydning for elevernes udvikling af evnen til mentalisering og affektregulering. Initieret læring bliver således et centralt begreb, fordi de unges sociale indlæring, faglige indlæring og evne til mentalisering er helt afhængig af, at de har tillid til de professionelle voksne i læringssituationen. Dermed bliver samværet med nærværende og insisterende voksne helt essentielt for elevernes udbytte af anbringelsen på opholdsstederne. Det er med dette udgangspunkt, at pædagogikken er udviklet og udvikler sig.

Gennem interviews på opholdsstederne og på Dagskolen er der spurgt ind til den pædagogiske praksis. Der er i sær fem begreber, der er gået igen i fortællingerne om pædagogikken. Det er struktur, fællesskab og samvær med andre unge, voksne der 'vil og kan', aktiviteter og oplevelser. For at sætte nogle af disse begreber ind i en kontekst og relatere dem til det teoretiske udgangspunkt tages udgangspunkt i modellen 'systematisk hverdagspædagogik', der er udviklet af SPUK.

Strukturen

Modellen er anskueliggjort ved et hus. Husets fundament er strukturen. Man kan sige, at pædagogikken hviler på strukturen, samtidig med at strukturen er en del af pædagogikken. Hvis strukturen ikke er på plads, vil resten af huset være skrøbeligt. Denne metafor anskueliggør strukturens betydning for, hvordan hverdagen udspiller sig på opholdsstedet. I et teoretisk perspektiv hviler dette behov for struktur på forståelserne omkring 'den generaliserede anden' og det overaktiverede nervesystem. Når mange af eleverne på opholdsstederne som grundindstilling opfatter verden som et farligt sted at være (stress) og andre mennesker som mistillidsskabende (den generaliserede anden) vil de konstant være opmærksomme på deres omverden for at sikre sig, at de ikke er i 'skudlinjen'. Det er det, der i andre sammenhænge er blevet kaldt 'radarbørn' - altså børn der hele tiden har antennerne ude, og er særdeles sensitive og tolkende i forhold til omgivelserne adfærd og attituder - og altså også vil have en tendens til på grund af tidligere erfaringer at lægge negative forventninger ind i denne adfærd og attitude. Det betyder, at disse børn og unge er på konstant 'overarbejde', og hele tiden er ude i 'den anden' for at mærke efter, hvad han/hun

synes og mener. For at give disse unge en mulighed for at være til stede i sig selv, er det nødvendigt med en meget fast struktur omkring hverdagsaktiviteterne og omkring den pædagogiske linje. Fordi det skaber forudsigelighed for den unge.

Hverdagsaktiviteterne

Der er på Bustrup etableret rytmer, som alle (elever og medarbejdere) kender som faste holdepunkter for aktiviteterne i hverdagen. Disse rytmer er både i forhold til den enkelte dag, i forhold til ugen/måneden og i forhold til året.

Den dagsrytme, der gælder for alle, er således præget af faste tidspunkter for vækning, morgensamling i skolen, skoledag, frugt på afdelingen, aktiviteter/fritid (fitness, landbrug eller lignende), aftensmad, samvær på afdelingen, sengetid. I dette 'skema' er de individuelle behov indlagt. Det kan f.eks. være, at to drenge på opholdsstedet Bustrup gik til fodbold i den lokale klub, og at de derfor skulle af sted, så aftensmaden for dem blev rykket til senere hver tirsdag og torsdag, når der var træning. Selvom der således er individuelle hensyn, der skal tages, ændrer det ikke på forudsigeligheden i forhold til dagen, hvilket også kom frem under et af interviewene, hvor en af de interviewede drenge sagde, at "*det er 'røvkedeligt' - der sker aldrig noget*", hvilket ikke var ment som en kompliment til stedet, men hvor det i det teoretisk/pædagogiske perspektiv faktisk er det, fordi det giver ro til udvikling. Ro er naturligvis ikke et mål i sig selv, når man arbejder udviklingsorienteret. Ro er midlet til at arbejde udviklingsorienteret.

Ugerytmen er opbygget i forhold til hverdage og weekend, og rummer elevernes hjemmeweekender, eksterne fritidsinteresser, besøg fra elever fra andre opholdssteder osv.

Årsrytmen rummer de traditionelle danske højtider (jul, påske, pinse m.v.), aktiviteter med andre opholdssteder (OL, teaterkonkurrence m.v.) og derudover studierejser og ferierejser. Man kan således se, at der nok er tale om aktiviteter, der bryder med den traditionelle rytme, men det er planlagt lang tid i forvejen, og det er, ligesom det var sidste år. Ritualiseringen og planlægningen i forvejen betyder, at der bliver en høj grad af forudsigelighed i aktiviteterne, og dermed også en ro omkring det, så de unge ikke så meget stiller spørgsmålstegn ved rammen for aktiviteten, men opnår en ro til at være i aktiviteten (med al den utryghed og nervøsitet det f.eks. er at stå på en scene).

Magt

Magtforståelsen på Bustrup er, at de voksne primært anvender deres magt til at fastholde den nødvendige forudsigelighed i hverdagen (fastholde strukturen) og til at insistere på at være i relation til eleven. Det gøres bl.a. ved at insistere på, at eleverne kommer op til tiden om morgenen, og at de indgår i de 'programmer', de selv har været med til at lægge. Når Bustrup finder magtbegrebet anvendeligt i en pædagogisk sammenhæng, er det for at øge bevidstheden om, at magten mellem det pædagogiske personale og eleverne, hverken er symmetrisk eller et magtfrit rum. Det pædagogiske personales muligheder for at påvirke elevernes liv er langt større end det omvendte, og denne bevidsthed om magt anvendes både til at reflektere over, hvordan magten bruges og til at sikre, at magten bruges konstruktivt (f.eks. i opdragelsesarbejdet hvor det bl.a. handler om at formidle gængse samfundsnormer mv. til eleverne). Der er magt på spil, når det pædagogiske personale insisterer på, at hverdagsrytmen skal holdes, men når magten anvendes er det for, at eleven kan få den nødvendige ro til at udvikle sig.

Potentielt rummer sådanne magtforhold muligheden for overgreb, men alene bevidstheden om magtforholdet betyder, at det kan diskuteres så de fysiske magtanvendelser reduceres til et minimum.

Relationen, behovs- og opdragelsesomsorgen

'Voksne der vil og kan' har været et af de begreber, der gik igen i interviewene. I det pædagogiske fagsprog tales om relationer mellem ung og professionel voksen. Den gode og tillidsfulde relation er forudsætningen for, at man kan udøve omsorg for eleven. At opnå elevens tillid er en lang proces, hvor den voksne afprøves igen og igen, fordi eleven tidligere har været udsat for mange tillidsbrud, og har en oplevelse af, at man ikke kan stole på andre mennesker. 'Den generaliserede anden', som er indlejret i eleven gennem oplevelser med de nære omsorgs- og andre personer, er et meget gennemgående træk ved eleverne på Bustrup, og der kæmpes dagligt for at ændre dette billede ved, at de voksne gennem overholdelse af aftaler, gennem insisteren på kontakt osv., bryder med elevens forestilling om de professionelle voksne som uvederhæftige. Målet for den gode professionelle relation mellem elev og voksen er, at den voksne kan 'få lov til' at udøve omsorg. I den sammenhæng skal omsorg ses bredt. Det handler både om behovsomsorgen (tøj, mad, kontakt og relation), om opdragelsesomsorgen (arbejde med at give og nuancere elevens normer, så de er i overensstemmelse med de almindelige normer i samfundet) og om udviklingsomsorgen.

Udviklingsomsorgen

Det er opholdsstedernes og Dagskolens opgave sammen at varetage elevernes sociale, fysiske og intellektuelle/kognitive udvikling. Vi ved fra forskningen, at mennesker med stress (PTSD) har meget vanskeligt ved nye erkendelsesprocesser. Det betyder, at der for at sætte erkendelsesprocesser i gang skal findes formidlingsformer, som gør erkendelse mulig, og hvor situationer ikke virker retraumatiserende. Dette er meget vanskeligt, fordi de allerfleste elever på opholdsstederne, har endog meget dårlige erfaringer med folkeskolen, og for en stor del af dem, har de stort set ikke været i stand til at lære noget i folkeskolen. Lederen af Dagskolen fremhæver således, at af de 13 - 14 årige unge, der kommer til Dagskolen, og som bor på opholdsstederne, er 40-50 % ikke alene funktionelle men faktiske analfabeter. Og for en stor del har de ikke formået at lære selv de små tabeller. Det førte i interviewene til, at skolelederen på spørgsmålet om, hvad hun ønskede sig mest for Dagskolen, så var det en metode, der kunne lære de unge at læse. Det er derfor også nødvendigt at benytte sig af andre didaktiske virkemidler som f.eks. meget små undervisningsenheder (ofte 'en til en-undervisning') og rum, hvori situeret læring kan finde sted. Forudsigeligheden og roen i hverdagen via en for alle genkendelig struktur er i kombination med en didaktik, der tager hensyn til elevernes forudsætninger, er grundforudsætningen for, at indlæring overhovedet kan finde sted.

En del af udviklingsomsorgen varetages også af det, der på Bustrup kaldes 'studierejser'. Disse rejser er egentlig læringsrejser af ca. 3 ugers varighed, hvor eleverne (sammen med de voksne fra afdelingerne) tager ud i verden og enten besøger projektinitiativer i andre lande eller andre mål, der kan udvikle de unge i forhold til at se sig selv i verden. Disse studierejser bruges i skolen til gennem læsning, opgaver m.v. at forberede sig på det sted, og det bruges på opholdsstederne som samtaleemne op til rejsen. Efterfølgende bruges rejseoplevelserne til at få eleverne til at reflektere over f.eks. anderledes familiestrukturer, andre livsformer og andre indtryk af rejsemålenes hverdagsliv. Studierejserne er gået til Indien, Marokko, Spanien og andre lande. På rejserne bor eleverne både sammen, men indkvarteres også privat, og de deltager i hverdagslivet i de familier, de bliver en del af. Eleverne kommer gennem disse oplevelser til at betragte sig selv, som en del af noget større, ligesom de (eller nogle af dem) kommer til erkendelser om, hvad deres egen position er i verden.

I omtale af initiativer, hvor rejser er et centralt element, fremhæves hvordan det at blive 'sat' i en fundamental anderledes ydre ramme, er med til at give mulighed for nye erkendelser om sig selv og sin væren i verden (se. f.eks. Pedersen, Knud Erik: TurBo 3-effekten, 2001). Turene er samtidig med til styrke fællesskabet mellem eleverne. Netop fællesskabet er omkring disse studieture fremhæves af eleverne: *"Marokkoturen gav et fedt sammenhold. Alle havde det fedt"* (ung fra opholdsstedet Bustrup). Men der kommer også andet udbytte ud af studierejserne end sammenhold: *"Jeg har kun været med på Spanierejserne, og den var helt fantastisk for mig. Jeg synes, den var fucking fed, og måske i sær fordi det*

var fedt at få et indblik i dem, vi var sammen med og som vi boede hos" (ung fra opholdsstedet Jupiter). Derudover får eleven mulighed for på turene at overskride grænser, som eleven ellers ikke ville have mulighed for: *"Jeg har været på 3 ture. Den første talte jeg slet ikke (engelsk) med nogen, den anden talte jeg mere, og på den sidste rejse talte jeg med alle"* (ung fra opholdsstedet Bustrup).

Udover studierejserne som alle har et indhold, hvor undervisning, læring og skole er centrale elementer, er der ferierejserne. Disse har ikke et formelt uddannelsessigte, men har ferien som det centrale. Således er der f.eks. sommerrejse til Sydeuropa.

Fællesskaberne

Der er flere forskellige former for fællesskaber på Bustrup. Der er fællesskabet på hvert af opholdsstederne, hvor der på opholdsstederne f.eks. er en særlig ydre sammenbindingskraft i form af Fitness og Landbrug. Disse fællesskaber er både for eleverne og de medarbejderne - og hver for sig. Derudover er der ungefællesskabet på Bustrup stederne, hvor Dagskolen i hverdagen og de ugentlige cafeaftener hver torsdag, er de konkrete samlingspunkter. Endelig er der fællesskabet, der udspiller sig i konkrete aktiviteter som OL, efterårskoncert, vinterkoncert, teaterkonkurrence og studierejser.

En væsentlig udfordring på døgnanbringelsessteder som opholdsstederne ved Bustrup er elevernes kontakt med andre unge uden for opholdsstederne. Altså kontakten og fællesskaber til unge i traditionelle fritidsaktiviteter som ungdomsklub, fodbold, badminton, ridning osv. Dels er det rent praktisk forbundet med en del besvær, når opholdsstederne ligger langt udenfor større byer, og det kræver en del kørsel, men vigtigst og mest betydningsfuldt er det, at det er endog ofte meget vanskeligt at få eleverne til at bide sig fast i sådanne aktiviteter. Går man eleverne på klingen, synes de ofte ikke rigtigt, at de hører til og kan tale med de andre unge. Der er for langt imellem de anbragte unges sociale kompetencer og interessefeltet og de andre unges. De anbragte unge synes, de er på 'udebane'. På Bustrup stederne er der elever, der deltager i aktiviteter udenfor anbringelsesstedernes rammer, men det er et fåtal. I erkendelse af de vanskeligheder, der er med at få eleverne til at have et aktivt fritidsliv udenfor Bustrup sammen med andre unge, har man taget initiativ til at trække lokale unge og lokale beboere ind på Bustrup. Det er gjort ved en række initiativer:

Indretning af et Fitness-center der er åbent for medlemskab for unge udefra til en pris, som er absolut konkurrencedygtig i forhold til de mere etablerede Fitness-centrer. Fitness-centret ligger på Bustrup Hovedgård, og der er separat indgang, så medlemmerne ikke skal igennem opholdsstedet eller Dagskolen. Redskaberne er af helt professionel kvalitet og helt på højde med andre Fitness-centre. Centret bliver flittigt brugt af eleverne. Eleverne 'støder her sammen med' unge medlemmer udefra, hvor der i foråret 2019 er 80 betalende eksterne medlemmer, men det er på Bustrup-eleverne hjemmebane.

Dagskolen holder oplevelsesdag for de lokale kommuneskoler, hvor de unge fra de tre opholdssteder er med til at arrangere dagen. Målet er, at kommuneskolernes elever kan komme ud til Bustrup og opleve og lære om den natur, der er på stedet, og gennem leg og aktiviteter at opleve nye former for læring. For Bustrup er målet at styrke samarbejdsrelationerne til nærmiljøet og til de lokale kommuneskoler, og samtidig afmystificere hvordan og hvem det er, der bor på Bustrup.

Landbrugsprojektet på Bustrup ønsker dels at være et læringsprojekt for eleverne, men derudover har vi oprettet en staldbod, så forbigående kan købe landbrugsvarer. På den måde skaber vi berøringsflader til nærmiljøet, så Bustrup også på denne måde bliver en del af lokalområdet, som de lokale kan have glæde af.

Bustrup Galleri ligger på Bustrup Hovedgård. Målet er også her at få mennesker - som ellers bare ville køre forbi oppe på landevejen - til at slå et smut indenom i Galleri Bustrup. Meningen er både at skabe en aktivitet for de unge med at passe galleriet, men også at skabe liv på Hovedgården med

mange forskellige mennesker, der bruger faciliteterne. Galleriet er et initiativ, hvor både lokale kunstnere og kunstnere fra resten af landet kan udstille deres værker. Der gennemføres ca. fire udstillinger årligt, og der kommer 50-80 gæster til ferniseringerne. Samtidig er der etableret en udendørs skulpturpark.

Den socialøkonomiske virksomhed Café Borgen er en café, som drives af Foreningen Bustrup Hovedgaard. Caféen ligger ved Spøttrup Borg og er lejet af slots og kulturstyrelsen. Her laver vi mad og serverer for gæster på museet Spøttrup Borg. Det er en café, der lærer eleverne at færdes sammen med gæster på Borgen og det betyder, at atmosfæren på café Borgen er en atmosfære, hvor man er sammen om at give det bedste, man har: godt humør, koncentration, samarbejde, udholdenhed og hvor man hele tiden kan dygtiggøre sig.¹²

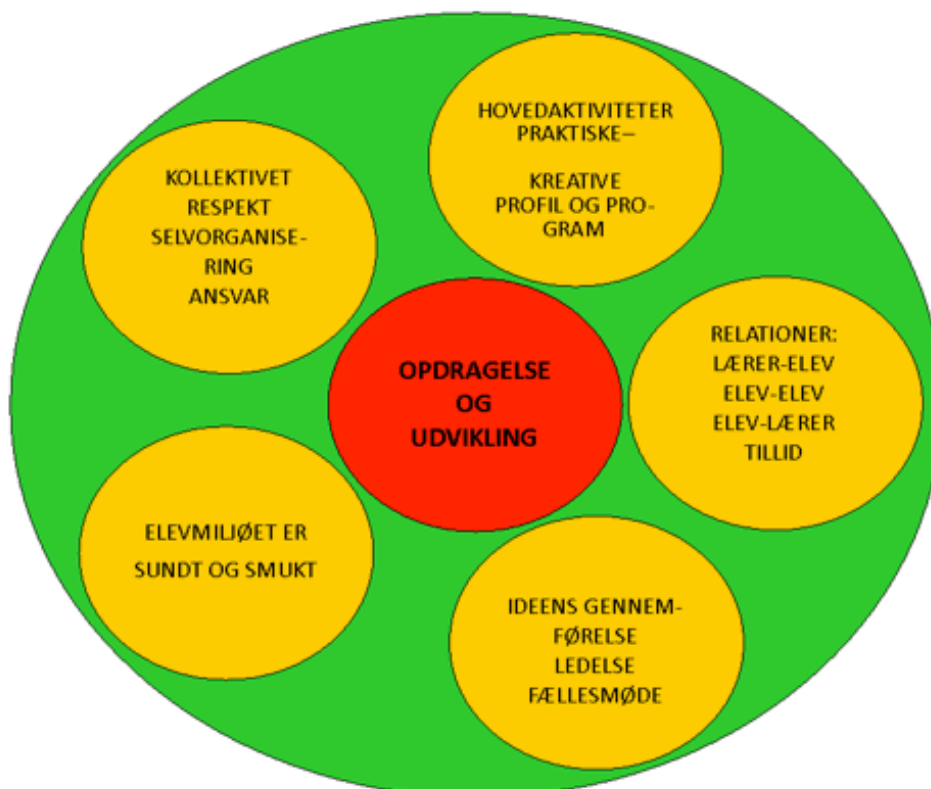
Alle disse aktiviteter kan pædagogisk ses som platforme for mulig kontakt mellem eleverne på Bustrup til andre (unge) udenfor Bustrup. Det kan også betragtes som praksisfællesskaber (se. f.eks. Line Lerche Mørck: Grænsfællesskaber - læring og overskridelse af marginalisering, 2006), hvor de unge via en fælles praksis (f.eks. Fitness) kan overskride grænserne mellem det at være i en socialt udsat position til at være en del af 'normalsamfundet'. De kommer til gennem aktiviteterne at indgå i fællesskaber med mennesker udefra, og overskrider på den måde grænsen mellem det marginaliserede og integrerede. Eleverne kan på den måde se sig selv som fungerende på lige fod med andre unge, og det medvirker til, at de unge trækker praksisfællesskabets normer og kultur med ind i de fællesskaber, som de har med eleverne på afdelingerne. Via praksisfællesskabernes initierede læring, hvor de deltager i aktiviteterne og ser, hvad de andre kan og gør, kan den enkelte elev opnå gevinster i forhold til selvværd/selvtillid, men altså også i forhold til det at indgå i normalsamfundets fællesskaber. Aktiviteterne på Bustrup, der er åbne for lokalbefolkningen, er, hvad enten det er motion, landbrug eller kunst og kultur, ikke 'som-om-aktiviteter'. Det er reelle aktiviteter, hvor der kommer engagerede mennesker udefra, der ønsker at deltage i disse aktiviteter. Dermed er der skabt platforme/praksisfællesskaber, hvor interaktion kan foregå, og hvor marginalisering kan overskrides.

Men fællesskaberne på Bustrup handler ikke alene om 'overskridelse af marginalisering'. Det handler i lige så høj grad om den unges identitetsdannelse. Således beskriver vi dette:

"Det senmoderne samfund stiller store krav og forventninger til det enkelte individ i deres identitetsdannelse. Det kan være svært for det enkelte individ at navigere i disse mange valgmuligheder. Mange af de unge, som vi arbejder med, har været udsat for forskellige former for omsorgssvigt, som helt uundgåeligt påvirker det, som man med Erikson kalder for grundkernen. Samtidig har størstedelen af vores unge oplevet at blive ekskluderet fra fællesskabet og fortæller ofte om en tidligere følelse af at føle sig anderledes og følelsen af "ikke at høre til". Nogle har isoleret sig uden kontakt til jævnaldrende, mens andre har søgt relationerne i (de ofte marginaliserede) minoriteter. De forskellige former for omsorgssvigt i barndommen gør, at de har endnu sværere ved at håndtere de mange valgmuligheder i deres dannelse af identiteten i det senmoderne samfund. Dette er nogle af årsagerne til, at fællesskabet og fællesskabsfølelsen har så stor værdi hos os. Et fællesskab, hvor vi bestræber os på, at alle unge kan være en del af fællesskabet,

Fællesskaberne på Bustrup bliver således helt centrale elementer i den pædagogiske tilgang - både i forhold til elevens identitetsdannelse, i forhold til at overskride barriererne mellem det integrerede og det marginaliserede, og som pædagogisk platform for de professionelle voksnes interaktion med eleverne (f.eks. gennem 'fælles tredje-projekter' som f.eks. landbrugsprojekter').

Model 3

Dette markante fællesskabsperspektiv afspejles også i den pædagogiske model, som Bustrup selv anvender, når de skal præsentere sig selv. Model 3

Det fremgår af modellen, at der er et meget stærkt fokus på den del af omsorgen, der kan defineres som opdragelsesomsorg. Et centralt element i opdragelsesomsorgen er lade den unge få kendskab til, afprøve og anvende almindeligt gængse samfundsaccepterede normer for samværsituationer. Netop til dette er fællesskaberne helt centrale, fordi det er i fællesskaberne at afprøvningerne og spejlingen og dermed læringen finder sted.

Programmet

Bustrup beskriver selv elementerne i modellen således:

"Vores mål er at skabe god opdragelse og udvikling for vores børn og unge.

Gennem kollektivet eller fællesskabet udvikles en respekt for hinanden og for værdierne. Eleverne tager mere ansvar og bliver bedre til selvorganisering.

Programmet er vigtigt, og det at følge programmet er vigtigt.

Kollektivet fungerer når der er et godt program. Programmet er funderet på praktiske og kreative profiler og hovedaktiviteter.

Når programmet bliver gennemført opstår relationerne. Relationer mellem lærer og elev, indbyrdes mellem eleverne, og disse relationer skaber tillid mellem elever og lærere/pædagoger.

Den gode ledelse og fællesmødet af stor betydning for pædagogikkens gennemførelse.

Og så er det en forudsætning, at elevmiljøet er smukt og sundt" (Anders Svensson, august 2014)

Det er vigtigt for os at fastholde eleverne i programmerne. Vores arbejde som lærere og pædagoger er at få eleverne til at synes, at programmet er vigtigt. Eleverne har gennem deres korte liv overlevet på mange måder. Eleverne skal ikke kun overleve. Vi vil klæde dem på til at leve. Lærerne og pædagogerne skal kunne se ideen i det "at leve". Det handler om hvordan lærere og pædagoger handler over for eleverne. de skal

ikke vente på, at eleverne selv vælger. Eleverne vælger alt fra, men vi skal vælge til og finde på at måderne, vi vil give eleverne livsduelighed og kompetencer og vi skal finde på, hvordan vi formidler og kommunikerer det videre hen til eleverne. Vi skal gøre det ved at vise, at vi selv er begejstrede for programmet. Vi skal gøre programmet synligt for eleverne. Vi skal gøre det synligt, at vi selv gerne vil og ikke bare vil blive siddende i sofaen. Det drejer sig ikke om, at vi spørger eleverne, om de gerne vil være med – vi stiller dem ikke over for, om de vil eller ej – vi stiller dem over for, hvordan de kan være med til programmet, og det er dette som er pædagogernes arbejde. Det drejer sig om, hvordan vi bruger os selv som lærere og pædagoger over for vores elever.

Det er dette, som Bustrup forstår ved vores praksis. Programmet og praksis skal følges også selv om det er noget andet, der foregår i læreren og pædagogens egen virkelighed uden for arbejdstid.

Du skal som medarbejder på Bustrup stederne arbejde ud fra dette koncept, så du er troværdig og ærlig i dine handlinger. Du skal som medarbejder kunne stå inden for vores koncept i handlinger. Derfor er denne praksisbeskrivelse et vigtigt redskab til forståelse, begrebsforståelse og gennemgang af Bustrup stedernes værdier.

Rusmidlerne

Enhver form for rusmidler er bandlyst på Bustrup, men det hænder naturligvis, at elever alligevel medbringer eller indtager rusmidler på Bustrup. Ligesom på de fleste andre opholdssteder er det oftest hash, der er problemet. En stor del af eleverne på opholdsstederne omkring Bustrup har erfaringer med rusmidler med sig, når de indskrives. Det kan være, at de enten selv har brugt rusmidler, eller deres familie har brugt det. Bustrup er imidlertid ganske klar over, at de elever, der bor på der, med deres socialt udsatte position er i langt større risiko for at udvikle et egentligt misbrug. Sundhedsstyrelsens undersøgelser på området viser, at jo længere tid, det er muligt at udsætte debutalderen for brug af rusmidler, jo lavere er risikoen for at udvikle et misbrug. Samtidig giver Bustrups teoretiske udgangspunkt omkring PTSD den indsigt, at hash netop er rigtigt godt til at få et overaktiveret nervesystem til at slappe af. Det giver med andre ord disse elever et særligt og meget attraktivt udbytte af rusen. De får fred. Og det er også meget ofte, det svar man får, når man taler med dem om, hvilke fordele, der er ved hashrygning, samtidig med at de får nemmere ved at sove.

Starter eleverne et forbrug af rusmidler, tages dette meget alvorligt, og det kan resultere i 'en-til-en-ture' med en pædagogisk medarbejder - både for at afruse eleven, men nok så meget for at genforhandle grundlaget for anbringelsesforløbet og det at bo på et af opholdsstederne. Medarbejderne på Bustrup har konstant fokus på rusmidler, hvilket bl.a. har medvirket til, at rusmidler længe ikke har været et problem for de unge på stederne. Konkret kom en unge i perioden for empiriindsamling til denne publikation ind til en voksen og fortalte, at en nyindskrevet ung talte om at ville tage hash med på afdelingen hjemmefra. Det førte prompte til en samtale med den unge, hvor han fik at vide, at det både var uønsket, at han talte om at medtage rusmidler, og at han talte om at ville ryge det. Man kan således se, at der er etableret en kultur omkring rusmidler, hvor i hvert fald de 'gamle elever' er helt klar over, at rusmidler er et 'no go' på Bustrup, men også at de unge ønsker at bevare det opholdsstederne rusmiddelfri.

Når opholdsstederne har så massivt et fokus på rusmidler, er det fordi, at de ser elevernes periode hos dem som perioden, hvor eleven skal have tilført så mange kompetencer, som overhovedet muligt. Perioden ses af stedernes medarbejdere og ledere som denne elevs chance for at få et godt socialt og integreret liv. Og det kan ikke lade sig gøre at tilføre disse kompetencer, hvis eleven jævnligt er påvirket af rusmidler og primært har fokus på, hvor og hvornår han kan skaffe den næste joint eller flaske spiritus.

Der er i hvert fald to grunde til, at det er lykkedes at holde opholdsstederne fri for hash i ganske lang tid.

Den første grund er, at medarbejderne har et konstant fokus på det og griber ind, så snart der er elever, der viser en adfærd, som kunne tyde på, at der er noget 'i gang'. Dette er i sær især muligt at opdage på den

afdeling, hvor der er fastboende personale, fordi de har mulighed for konstant at have fingeren på pulsen i forhold til, hvad der foregår i elevgruppen.

Den anden grund er, at der er en del af de ældre elever, der tager afstand fra rusmidlerne, og de fungerer som forbilleder for de yngre elever. Man kan sige, at de er bærere af en positiv kultur omkring ingen rusmidler på afdelingerne, som de via deres handlinger/opførsel formidler videre til de yngre.

Styring af de pædagogisk forløb

Det er den anbringende kommune, der på baggrund af den børnefaglige undersøgelse (Servicelovens §50) og handleplanen (Servicelovens §140) sammen med forældremyndighedsindehaveren og den unge, opstiller de udviklingsmål (den unges udækkede behov), der skal arbejdes efter på opholdsstederne. Det er herefter opholdsstederne, der sammen med den unge skal udmønte disse mål i konkrete pædagogiske handlinger. Til dette anvender opholdsstederne en behandlingsplan, der går seks måneder frem. Man kan sige, at opholdsstederne 'nedbryder' kommunens handleplan til nogle mål, der er milepæle på vejen mod det overordnede mål i handleplanen. Når dette er nødvendigt, er det fordi, målene i handleplanen ofte ikke ligger inden for den unges nærmeste udviklingszone (Vygotsky). At arbejde med den unges nærmeste udviklingszone rummer både det anerkendende element, at man accepterer, at det er dér, den unge er og ikke, hvor han måske burde være i forhold til alder, og samtidig at det bliver muligt at anerkende, når disse på kort sigt realistiske mål for indsatsen nås. Dermed skabes små succesoplevelser på vejen frem mod handleplanens mål. Opholdsstederne arbejder på at bryde målene ned til måneders intervaller, hvor kontaktpædagog og elev sammen evaluerer, fordi man ønsker at se, om det giver eleven (og medarbejderne) en oplevelse af progression i forhold til handleplanens udviklingsmål.

Der afholdes opfølgingsmøder hvert halve år (første gang dog efter den unge har været anbragt tre måneder). Disse opfølgingsmøder tager udgangspunkt i den statusrapport, der er udarbejdet af opholdsstedet. Denne statusrapport indeholder både en beskrivelse af, hvilke mål der er blevet arbejdet med i perioden og hvilke metoder, der er blevet anvendt for at indfri målene. Derudover indeholder rapporten en vurdering i forhold til, hvor langt man er i forhold til handleplanens mål, og et forslag til, hvad der skal arbejdes mod i de kommende seks måneder. Empirien til statusrapporterne hentes dels fra referater fra personalemøder/behandlingsmøder og dels fra dagsrapporten, hvor der noteres i forhold til de mål og metoder, der er opsat for arbejdet med den unge. Denne måde at journalskrive og følge op på, kan ses som en kvalitativ progressionsanalyse, hvor der konstant skrives og vurderes op i mod de overordnede mål fra handleplanen.

Opholdsstedernes forskelligheder

Opholdsstederne er forskellige. Det er både historisk betinget, men også betinget af, at Bustrup ønsker en forskellighed i forhold til målgrupperne, men også fordi det giver mere fleksibilitet i forhold til de pædagogiske muligheder og dermed bedre at kunne modsvare målgruppens behov. Så selvom pædagogikken bygger på den sammen teoretiske forståelse af børn og unges udvikling, kan dette godt føre til forskellige pædagogiske indsatser. Der er flere forskelle, der springer i øjnene, som giver særlige muligheder:

Pigeopholdsstedet Jupiter hvor de unges seksualitet er flyttet ud af opholdsstedet forstået på den måde, at pigerne ikke kommer til at bo sammen med mulige kærester/sexualpartnere, hvilket kan virke stærkt forstyrrende i forhold til at ville etablere en ro på opholdsstedet, som de unge kan udvikle sig i. Det betyder, at Jupiter på dette område mere ligner et familieliv, hvor de unges kæresteforhold og seksualitet også udspilles udenfor familiesfæren.

Opholdsstedet Bustrup hvor der er fastboende voksne på stedet (Lederen af Bustrup Hovedgård og andre). Det betyder, at lederen af opholdsstedet bor i lejligheder i samme hus som eleverne. Opholdsstedet kommer på dette område til at ligne nogle af de oprindelige opholdssteder (bo- og arbejdsfællesskaberne)

som f.eks. Fjordhøj og Tvinds Småskoler, hvor bo, arbejde og læring foregik mellem unge og lærere, der boede på samme matrikel og havde en hverdag sammen. Det har betydning for kontinuiteten i samværet, at der er medarbejdere, der har deres daglige gang - også udenfor vagtplanen - på opholdsstedet.

Opholdsstedet Bustrup, afdeling Udsigten, der har til huse i et parcelhuslignende byggeri med masser af kroge og vinkler og mindre rum, hvor man kan være alene eller bare et par stykker og som lægger op til en målgruppe, der sædvanligvis vil blive betragtet som mere indadadreagerende.

Forældresamarbejdet

En grundforudsætning for at få det optimale ud af et anbringelsesforløb er, at samarbejdet med forældrene fungerer (se f.eks. Schwartz, Ida: Børneperspektiver på døgninstitutioner - inddragelse af og samarbejde med børn og forældre, 2008). Et velfungerende forældresamarbejde betyder, at den anbragte unge lettes for en række belastninger som f.eks. at tage stilling til, hvis 'parti' man skal tage i konfliktsituationer, hvilke regler der gælder på opholdsstedet og hjemme, hvad der er hemmeligheder, og hvad der er viden, der kan tales åbent om osv.. Når forældresamarbejdet ikke fungerer, er eleverne på overarbejde i forhold til sådanne temaer, fordi de føler sig splittede mellem de to parter (anbringelsesstedet og familien).

Ofte er forældresamarbejdet ganske vanskeligt at få til at fungere, fordi forældrene lever et liv ofte langt fra opholdsstedet og dermed har ringe mulighed for at følge med i hverdagen. Derfor påtager opholdsstederne sig den rolle, det er at holde og vedligeholde forbindelsen til forældrene. Denne forpligtelse omfatter både løbende (en gang hver 14. dag) orientering om, hvordan det går med den unge i hverdagen (i skolen og på opholdsstedet), hvilke aktiviteter den unge deltager i, og hvilke pædagogiske mål der arbejdes med lige nu og her. Derudover er der en række praktiske aftaler, der skal på plads, omkring hjemrejseweekender, aftaler for disse osv. Derudover afholdes der to gange årligt forældredage, hvor der er aktiviteter for og med forældre og unge, og hvor der afholdes møder omkring de enkelte unge med deltagelse fra opholdsstedet og fra Dagskolen. Målet er både at give forældrene en indsigt i opholdsstederne, samværet eleverne imellem, men altså også at give forældrene en status på, hvor deres børn / 1212unge er i forhold til sociale og faglige kompetencer.

Jævnligt hænder det, at nogle forældre ønsker at besøge deres barn/ung over 2-3 dage, og så stiller opholdsstedet/Bustrup Hovedgård et værelse til rådighed for forælderen, så hun/han kan overnatte og være på stedet uden omkostninger. Og så er det selvfølgelig muligt for forældrene at komme i kontakt med opholdsstederne telefonisk - stort set uden begrænsninger i forhold til tidspunkt på døgnnet.

Endeligt er der Bustrup-nyt. Det er et blad, der udsendes en gang månedligt. Det fortæller i tekst og billeder om livet på afdelingerne og i skolen. I et tilfældigt valgt nummer (oktober 2011) er der artikler og billedrapportager om Fittnes og regnestykker, Studiemaraton, Natur og heste, Naturdagen, Tvindolympiade, Galleriet og kalenderen. Et bredt udsnit af livet på opholdsstederne og i Dagskolen, som er med til at styrke forældresamarbejdet og højne informationsniveauet..

Udvikling

Udvikling af det pædagogiske arbejde foregår hele tiden. Juli 2019 har vi planlagt flere projekter: opholdsstedernes udvikling, pitstop på Dagskolen, Krisecenter Familiehøjskolen, videns og kursuscenter, social økonomisk virksomhed og samarbejde med Landsbyklyngen Sydvest Salling. Det er planen, at disse projekter realiseres over de kommende år og at den pædagogiske praksis vil kunne genkendes i praksisbeskrivelsen 2019.